

Det siste bildet

I dag fant jeg kvinnen som har vært motivet for maleriene mine de siste femti årene. Den gamle boken ligger ved siden av meg, det mørke blikket hennes stirrer mot meg fra bokens forside.

Jeg kom over boken på en spasertur her i St. Petersburg. En tur som fra starten av minnet om mitt første møte med henne, den kjølige luften ispedd piler av regn.

Jeg trodde det var innbilning da jeg så øynene hennes gjennom vinduet. Boken lå i karmen, nesten dekket av veistøvet som presset seg inn gjennom en buet sprekk i glasset. Et gammelt sort/hvitt bilde av en ung kvinne i et luftig sprang, en Grand Jeté in Third Arabesque. Blikket festet på meg.

Med hjertet i halsen gikk jeg inn i den lille bokhandelen som var overlesset med bøker i alle genrer og valører. Bøker langs veggene, flere i dybden, høye stabler frittstående på gulvet. En liten bjelle over døren vekket til live en skallett mann med rundt ansikt. Smilene. Han pratet som en foss på russisk selv om jeg signaliserte at jeg ikke forstod. Det var over en meter med bøker mellom meg og boken i karmen. Han stønnet og tok seg til hodet da jeg pekte. Jeg tok frem grønne sedler, og han var lutter smil igjen.

Ti dollar måtte jeg betale for boken, tyve for å få den kostbare kremmeren til å oversette. Fingrene mine gled skjelvende over siden som handlet om henne. Igjen bildet fra bokens forside, men også ett rett forfra. Hendene buet over hodet, ett ben i 120 graders vinkel til siden. En perfekt *à la seconde*. De to siste posisjonene jeg så henne i.

- Disappear, sa han dramatisk. - Gone. Pufff.

Han gjorde en fakt som om hun hadde forsvunnet opp i luften.

Jeg nikket. Jeg visste det. Denne hemmeligheten har jeg båret på i femti år. Helt siden våren 1949.

Innehaveren i Christiania Musikforretning hadde mørk dress, skinnende hvit skjorte med et smalt, sort slips. Et avmålt blick bak runde, små briller. Far med ryggsekk og dryppende filthatt og frakk.

- Kan jeg hjelpe herrene, spurte han og myste over brilleglassene.

Tenk om han virkelig hadde kunnet hjelpe. Hjulpet oss å få anstendig betalt for geita som far solgte en time tidligere.

Far tok av seg filthatten og bukket.

- Ja, vi vil gjerne høre på en slik grammofonplate.

Tenk om innehaveren kunne ha hjulpet oss å få igjen støtta til geitavlsstasjonen. Gjort det enklere å bo i en fjellside. Enklere å være stolt.

- Noe spesielt De er på jakt etter? Moderne musikk, eller noe klassisk?

Folk skydde far nå. Bonden fra Buvill som hadde vært så oppfinnsom. Som de hadde sett opp til.

- Klassisk, jeg var her en gang for lenge siden med min kone...

Det søkk i meg. Mor hadde vært død i hele min levetid. Var det ingen ende på løgn?

- Det var i 1934. Herren husker nok ikke det, fortsatte han.

Et år før jeg ble født. Plutselig snuste jeg inn. Snuste etter henne. Snudde meg rundt for å se. Om det kunne være litt igjen av henne.

- Åh, det var svært. 1934. Nei, det tror jeg ikke... Skal De kanskje høre på en av de nyeste grammofonene? De er svært mye mindre og har også mindre plater som ikke knuser så lett.

- Blir musikken kortere, da?

- Nei da, den blir like lang, og så kan de drives elektrisk.

Det luktet støv, messing, edeltre og musikkolje, men ikke noe av mor.

- På Buvill blir det ikke strøm på mange år. Det må nok være sveiv og store grammofonplater. Sist spilte De noe av en Igor...

- Stravinsky, ja. En av mine favoritter. Dristet jeg meg til å spille Concerto E Flat, kanskje?

- Det hørtes ut som geiter med bjeller oppetter fjellsida og torden og lyn på en gang, sa Natalie den gangen.

Jeg mante henne frem. Kledd i hvitt, hvit kjole, lange hvite hansker og stor hvit hatt. En smal hånd som holdt mykt i far. Det diffuse, konturløse ansiktet fra det gule bildet i stua.

- Ja, Deres kone?

- Nå har jeg med Odd i stedet, sa han og viste meg velvillig frem.

Innehaveren nikket lett til meg før han gled av sted mellom instrumentene i forretningen. Plukket frem en grammofon med en stor tut som han plasserte forsiktig på disken foran oss. Platen fant han frem fra under disken. Limbåndet langs kantene på omslaget var tørt og bøyd og hadde ikke klart å forhindre flere revner i papiret.

Han tok den forsiktig ut og plasserte den på grammofonen. Så løsnet han stiftene fra hodet og satte inn en ny.

Først susing, og så startet musikken. Det skar i ørene. Jeg så på innehaverens ansikt som hadde lukket seg. Lukket munn, fjernt blick, tilbakelent hode og nese med smale nesebor. Pekefingerne viftet lett fra side til side. Så festet han blikket på far.

- Nå husker jeg Dem, sa han høyt gjennom musikken. - Javisst husker jeg Dem.

Far svarte ikke.

- Det tok år før jeg sluttet å felle tårer av denne, fortsatte innehaveren.

Far svarte fortsatt ikke. Jeg kikket opp på ham og så store, våte tårer i det furete ansiktet.

- Din far er en stor musikkjenner, sa innehaveren alvorlig til meg.

Så kikket han ut i luften og ble fjern igjen. Omsider stoppet musikken, og innehaveren løftet stiftens forsiktig opp.

Far tørket ikke en tåre, bare sugde inn en i munnviken.

- En gang skjøt jeg tre varger med to børseskudd, sa han.

Innehaveren smilte til ham.

- Jeg husker det. De sa det sist. Det siste skuddet gikk gjennom halsen på den andre ulven og rett i hjertet på den tredje. Fantastisk.

Så var det stille et øyeblikk. Mor gikk hvit og grasiøs i forretningen og lot fingrene gli over de blanke instrumentene.

- Har De mer musikk av ...Igor?

Det hadde han. Tre plater fra sluttscenen i Orfeus og Eurydike.

- Hvis du bærer tuten, så tar jeg grammfonen og platene? Skal vi gå til slottet?

Tenk om vi fikk en gløtt av kongen. Som vi fikk en gløtt av engelen akkurat nå.

Kjente du det Odd, at mor var der i sted? At Natalie var med oss der inne? På

Buvill har vi alltid manglet disse tonene av Igor Stravinsky. Er det ikke underlig at man kan føle...

- Brukte du opp alle pengene, far?

- Neida, Odd. Ikke alle. Ikke alle. Hørte du? Tonene var akkurat som om de løp i lyng og krekling...

- Jeg synes de skar i hodet.

- Tenk at musikk kan løpe og gå og prate og rope og skrike. Tenk når vi klatrer helt opp til Nut og setter grammfonen ytterst på kanten og spiller for hele dalen, Odd.

Jeg sa ingen ting. Det var livsfarlig å klatre opp på Nut, og i tillegg skulle han ha med en grammfon? Hva gikk det av mannen?

Han svingte inn mot en av krakkene foran slottet og satte pakken med grammofonen forsiktig på bakken. Så satt vi der, side om side og kikket nedover Karl Johan. Vinden var kald med ispiler.

- Moren din var flott, Odd. Henne ville jeg ikke ha bytta mot noen ting.

Men han måtte bytte henne mot meg.

- Nå er du tolv, Odd. Voksen gutt. Snart skal du finne deg en skikkelig...

- Far!

Han kastet blikket ned, flyttet foten vekk fra pakken som om han hadde brent seg.

- Hørte du det, Odd? Musikken?

Jeg nikket. Et øyeblikks musikk, kortere enn et sekund. Som om en musikkfylt såpeboble sprakk over oss.

- Det er Igor Stravinsky igjen, Odd. To ganger på samme dag.

- Kanskje det kommer fra musikkforretningen.

Det sprakk en boble til, og jeg visste det ikke var riktig. De tiltagende kastevindene kom bak slottet før de fortsatte ned Karl Johan, og tok med seg alle lyder fra Christiania Musikforretning vekk fra oss.

- Det er mor igjen, Odd. Ja, i dag er Natalie pratsom. Vi får vel gå etter henne?

Far var som rykket opp med roten.

Han løftet grammofonen og var på vei gjennom slottsparken før jeg rakk å svare. Først til høyre, så til venstre, på jakt etter nye musikkbobler. Jeg løp etter med tuten til grammofonen knuget til brystet. Redd for å falle, redd for at far skulle bli borte.

Det er så lenge siden. Likevel er det tydeligere. Klarere farger, tydeligere lyder. Jeg ser far som løper etter musikken, som en liten skolepike med skjorter og flagrende fletter og hvinende stemme på jakt etter store såpebobler fulle av noter.

Vi kom nærmere og nærmere, musikken ble høy og sammenhengende selv om kastevindene tiltok. Når vi ikke lenger kunne avgjøre om musikken var foran eller bak, åpnet himmelen seg og blandet is og regn i vinden som fant veien inn under alle klær. Så løste musikken seg opp i høylydt blikkskrammel og oppskakede stemmer.

Minutter etter stod vi foran scenen. Det lå flere veltede notestativ på gresset. I min erindring henger det et kjede av fargede lyspærer langs kanten på taket som strekker seg over halve scenegulvet. Det må være et bedrag. Ikke røde, gule og grønne lyspærer som omkransning på en ballettscene. Kanskje lyspærene er minner fra et tivoli. Et sirkus. De kan likevel få være der. De gjør ingen skade der de henger.

Det er bare to mennesker til der. To ballettdansere på scenen, intenst opptatt av hverandre mens regn og hagl hamrer ned. Som om de ikke enser at musikken er borte. Det er Orfeus og Eurydike.

Han har en ensfarget, lys maske som er festet med et bånd i nakken. Den har ikke noe ansikt. Den har hull til øynene, men ingen trekk av et menneskelig ansikt. Det er en maske som kun er til for å skjule et ansiktet.

Hun vil se ham, kanskje hun ikke kjenner avtalen Orfeus har med Pluto, vet ikke at hun må tilbake til dødsriket hvis hun møter blikket hans.

Jeg står helt fremme ved scenekanten og hviler hodet i armene. I hvert fall i starten, før regnet begynner å slå oppover. Lår som en araberhoppe. Bare rå muskulatur. Elektrisk ansikt, sugende. Blikket når ikke ut over scenekanten, ikke frem til meg, men det lukker inne, låser fast maskemannen, Orfeus. Hun må elske ham. Være hans for alltid, med et slikt blikk. Så mye hengivenhet og lyst, blikket mørkt og dypt.

Hun er gjennomvåt, regnet står som en sky rundt henne når piruettene driver vannet av henne. Kanskje det er godt å danse i regnet og kulden, kanskje hun selv holder riktig temperatur. Kanskje solen hadde vært verre, hadde drevet dem inn under taket.

Far står helt i ro. Hendene hviler fredelig på scenekanten. Ansiktet er fredelig. Vennlig. Av og til er det som om han former stille ord med munnen. Øynene hans følger henne. Det står et lys rundt ham. Hodet i ro, men øynene følger henne under den våte hattebremmen.

- Hun er som en dronning, Odd. Ser du, hun fører seg som en dronning. Har du sett noe så vakkert?

Hun ser oss selv om hun ikke ser på oss, for hun trekker i vår retning, bruker vår side av scenen nesten hele tiden, bare et og annet sprang der inne under taket. Taket med lyspærene.

Så tar hun masken av ham, han fortvilet, vet at hun må ned i Hades igjen. Hun lykkelig, men forvirret over hans fortvilelse. Så blir de revet fra hverandre, som om en usynlig kraft presser seg mellom dem, klarer de ikke lenger å holde hverandre fast, og Orfeus forsvinner inn i skyggene under taket.

Eurydike faller om og blir liggende i styrtregnet. Far klapper og klapper, den smale ryggen der oppe hever og senker seg voldsomt mens regnet står som en fontene rundt henne. Klappingen avtar, blir tafatt før han hopper lekent opp på scenen, er borte hos henne i to lange steg og løfter henne lekende lett, som tyll og luft. Han setter henne forsiktig ned inne under taket. Så river han av seg frakken og pakker den tett rundt henne. Hun virker forstumlet,

omtåket og tar imot ham. Han setter seg ved side av henne og hun legger hodet mot brystet hans. En gråtens dag for far. Han smiler til meg gjennom tårene, nikker på meg og vil ha meg opp på scenen. Men dette er ikke min scene.

Mannen som spilte Orfeus kommer ut på gulvet med et stort pledd rundt seg. Ser oppskjørtet på Eurydike og far. Han setter seg på huk og pirker i henne, men blir viftet bort, eller kanskje beroliget, av en spinkel hånd. Han gjør noen store bevegelser med armene, men snur ryggen til dem og forsvinner bak scenen igjen.

De to der oppe sitter tett inntil hverandre. Rigger fra side til side. Bare en underlig strupelyd fra henne kan høres, som om halsen har snørt seg sammen. Av anstrengelsen?

Det er åpent under scenegulvet, så jeg kryper inn under og setter meg kald og våt og oppgitt i gresset. Trøttheten treffer som en klubbe.

Jeg våknet med ansiktet i rått gress til Stravinskys toner. Ikke Concerto E flat, men tonsettingen til Orfeus og Eurydike. Inne under scenetaket satt de to, fortsatt med armene rundt hverandre.

En stund side om side, så akte hun seg opp på fanget hans og slo beina rundt ham og la hodet lett på brystet hans. Hun var så liten og sped, far så kraftig, som om det var et lite barn som klynget seg rundt ham. Hele tiden disse strupelydene.

Etter den skrapende musikken, pakket far ned grammofonen og rakte henne hånden. Hun gjorde nølende mine til å ville ta av seg frakken, men han ristet energisk på hodet. Rakte henne hånden bestemt en gang til.

Da gikk det opp for meg at han ville ta henne med hjem. Det gikk opp for henne også. Hun tok to skritt mot far og slo armene om ham. Hun rakk ham til midt på brystet. Han lot den store hånden gli gjennom håret hennes, dekket nesten hele bakhodet med den hånden.

Det var noe dukkeaktig over henne. Kokett. Den tilgjorte benstillingen, det nedslåtte blikket og hånden med tommel og lillefinger pekende ut til sidene. Som om det var flere tilskuere enn meg. Som om hun fortsatt var i en forestilling.

Sakte langs perrongen med fingrene romlende over de vertikale, mørkebrune trespilene på togvognene. Det nye toget som ikke bråkte, som ikke truet oss til å holde pusten i tunnelene. Far i våt vadmellsskjorte. Han lo og smilte og lo igjen. Etter å ha vært innelåst i mange år slapp latteren ut. Av kulda, av meg, av henne, han lo av alt.

Hun klemte seg inn til ham, som en liten katt, rundt og om ham. Frakken hans slepte i bakken etter henne. Våt og kald og ødelagt. Han lo av det også. Hun viftet med ermene som

slang langt på utsiden av hendene. Ha, ha. Hun kom borti grammfonen så den nesten gikk i bakken. Ikke morsomt. Stram, advarende. Hun så ned, tærne mot hverandre, kokett, ballett. Ha, ha. Hun møtte ikke blikket hans. Ikke et eneste sekund. Men gud så vakker, så vever.

Vi reiste i en seksmannskupe. Etter Hamar var det bare oss og doggen på rutene. Grønne, høye skinntrukne seter. Utdelt pledd av konduktøren, ikke puter, men skotskrutete pledd for kalde kroppar. Far tok av seg vadmelskjorten. Eurydike rakk å ta på brystkassen hans, kraftig, hårete. Hun satt på kne i setet ved siden av ham. Beundret ham. Hun knurret da hun gjorde det. La begge hendene på brystkassen hans, knurret og slo hendene sammen.

Jeg trodde først at Eurydikes kjole var ment å være utslitt, fillete etter oppholdet i Hades, men skjønte at hun ikke hadde annet. Skoene hadde vært rosa, men hadde bare rester av fargen rundt hælene, nedover mot tærne var de grå. det harde innlegget i tuppen skinte igjennom.

Tingeling dratt gjennom søla. Tingeling med lår av lær og stål. Når hun satt med albuen mot lårene, gav de nesten ikke etter. Hun hadde seg selv, kjolen, og skoene. Ikke adjø til noen. Smilende, sprettende i regnet.

Far kjøpte billett til henne. Han kunne ikke vite at hun bare ville bli med, at hun ikke ville vifte oss av gårde og bli igjen, takk for en morsom dag, sees i neste liv, men han kjøpte billett helt hjem. Som om han visste.

Den natten våknet jeg av nye strupelyder. Jeg lå over tre av setene på ene siden av kupeen, far og Eurydike på den andre. Hun satt over ham, de elsket i en haug av våte klær og pledd i blå blitslys fra pantografens slag mot kjøreledningen. Hun tynn, flatbrystet som en guttunge med hver eneste muskel spillende i lårene. Jeg myste forsiktig, jeg så fars blick mot meg når hun ikke maktet å være stille.

Jeg lot som jeg sov, så de må ha skjønt at jeg var våken.

Igor Stravinskys Concerto E flat vekket meg igjen. Sus og skrap og morgen. Far med grammfonen i fanget. Hodet vendt ned mot platen. Hun lent inntil ham. En hånd strøk ham over håret, en over kneet. Rolig, fredelig, men tåspissene hennes jobbet systematisk mot gulvet.

Det var bare vi som gikk av på Stilla. En grind og et skilt. Det var alt. Jeg så skotuppen hennes mot skogsveien. Sliten grå og rosa mot sand og støv.

- Hun har ikke klær, far. Ikke noen ting.
- Hjemme, Odd, hjemme. Masse klær til Natalie.

Mente han Natalies klær eller klær til Natalie? Gaupeskinnet hadde ligget urørt på kisten med mors klær hele mitt liv. Ingen hadde vært oppi der så andre visste om det. Nå skulle Eurydike opp i kisten, døgnet etter at vi traff henne.

Vi kommer inn, hun slipper frakken på gulvet, henger den ikke på knaggen, bare slipper den rett ned før hun raskt undersøker det lille huset. Lar en hånd gli over tømmervegene i gangen, inn på kjøkkenet, videre til dagligstuen, piruett, så til finstuen. Stryker en hånd over gaupeskinnet på kisten. Setter seg prøvende i gyngestolen. Lener seg tilbake. Gynger prøvende, alvorlig.

Tilbake, gjennom kjøkkenet, ut i gangen der vi står og betrakter henne, stikker hodet inn på mitt rom, trekker på skuldrene, videre til fars soverom. Der stopper hun opp, går sakte rundt sengen. Kjenner på skinnfellen som ligger brettet dobbelt i fotenden. Hun smiler, ikke til oss, men for seg selv. Plutselig tar hun sats og hopper opp i sengen. Tar et solid tak i fellen og rykker den over seg. Over den utslitte kjolen, over de grå skoene. Hun lukker øynene og sukker langt.

Jeg skottet usikkert på far. Han plukket seg på nesen.

- Er nok trøtt..., jenta. Vanskelig å sove på toget, vet du.

Han så på meg. Utforskende. Usikker. Han holdt på å si Natalie. Det var like før han sa Natalie.

Far løftet klærne forsiktig ut av kisten. Gav henne plagg for plagg til det var komplett. Hverdagsklær. Grått. Hun forsvant ut av stuen, jeg hørte henne slå igjen døren til soverommet.

Så stod hun midt i rommet igjen.

Klærne passet. Som om de var skåret til kroppen hennes gled hun inn i stakken til mor. Ermene passet, halsen passet, men barmen manglet.

- Litt mer mat, sa far. - Litt mer mat, så er hun på plass.

Hun trippet, svingte seg rundt i klærne, prøvende, alvorlig, møtte ikke fars blick. Ikke nå heller. Var hun utilpass? Umulig å si. Kanskje var de sakte, diskrete piruettene til en ballett som passet klærne. Kanskje var det vemod. Kanskje slett ingen ting.

Hun kastet et kort blick ned i kisten, bøyde seg raskt ned og løftet opp bunaden. Hun var på soverommet igjen før far rakk å reagere. Han måtte litt, vred hendene. Gynget raskere i stolen. Så kom hun tilbake, og han så i bakken, tok seg til øynene. Hun var så lik mor på bildet som hang mellom vinduene. Rak, stolt, og som på bildet var øynene ikke til å få tak i.

Hun gikk ut igjen og kom tilbake med grammofonen. Jeg gikk på rommet og la meg på sengen.

Parafindynket sagflis, røk av bjerkeved, stekt hare, einer, akevitt. En god lukt av fred, velstand og forventning. En klunk akevitt under nesen, og plutselig er jeg tilbake sammen med dem rundt bordet. Et sekund? Kanskje et tusendels sekund, men denne følelsen, høytideligheten og forventningene om noe nytt, deilig. En ny mor ved fars side.

Krystallvasen like før den treffer steingulvet. Et tusendels sekund før.

Varm i kinnene av akevitten. Det må ha vært deres kinn. Mine måtte være varme av ovnen, av knitrende, knurrende tyri. Eller fikk jeg også akevitt? Varm av opphisselse over den nye kvinnen. Hun var så liten, så lik meg i størrelse, og etter natten i togkupeen kunne hun ha på seg så mye bunad hun bare ville, for meg var hun naken, og hjertet mitt ville ut gjennom halsen hver gang tanken slo meg, og det gjorde den så fort jeg var i samme rom som henne.

Hun var fars kvinne, men hun var mer lik meg, passet bedre til meg.

Fars uutgrunnelige blick over tallerkenen. Hadde jeg stirret? Hadde han sett meg stirre? Nei, han smilte til meg, og så blunket ham. Ett tusendels sekund før vasen traff steingulvet.

- Hvor er hun fra, far?
- Jeg vet ikke, Odd, svarte han lavt. Blikket bort.
- Kan hun bare reise, da? Tenk om jeg bare hadde reist?
- Hun er eldre enn deg, Odd. Voksne kan reise hvis de vil.
- Hvordan vet du at hun er eldre enn meg?
- Gi deg, gutt. Klart hun er eldre. Det ser du vel.

Gutt. Da var det slutt. Overtramp. Odd er bra, gutt er slutt.

Oljelampen lyste blekt utover det tykke eikebordet.

Hun satt som et tent lys med lang, slank hals og plukket i seg maten. Skar små, små biter av haren og tygget omhyggelig. Laget myke, varme lyder mens hun tygget, lukket øynene innimellom.

- Hun liker haren din, Odd.

Jeg likte at hun likte haren min. Hun rullet litt tyttebær i den brune sausen og smakte forsiktig, forsiktig og prøvende som jeg hadde sett henne smake på fars overkropp natten før.

- Nå stirrer du veldig, Odd.

Jeg trakk til meg blikket. Illrød i kjakene. Hun så opp fra tallerkenen, ikke så langt opp, nesten som en kuett hund som er redd for å møte herrens blick. Litt opp, litt utover bordet, så tilbake til tallerkenen.

- Skål, sa far.

Jeg hadde glass, men husker ikke innholdet, husker ikke størrelsen på mitt eget glass, husker bare at far løftet drammeglasset mot henne og skålte. Hun løftet sitt eget, lukket øynene og kippet det i seg. Kastet hodet bakover og tømte glasset. Svelget uten å fortrekke en mine, men en velbehagelig lyd bredte seg rundt henne, nesten en summing, og bestikken skalv et øyeblikk i hendene hennes.

Far skjenket i glassene igjen. Det kan da ikke spille noen rolle hva jeg drakk. Han hadde et nytt blick denne kvelden, under denne middagen, en ro jeg aldri hadde sett hos ham, han spiste fredelig og ettertenksomt, ingen tromming på bordplaten, ingen raske blick ut av vinduene. Smilte vennlig til både meg og henne, skålte, ingen hissig kremting. Jeg kan kjenne varmen fra akevitten som renner ned strupen, jeg drakk akevitt med dem. Som om det betyr noe. Han tok pauser i maten, satt med fingrene mot hverandre og så rolig på henne, spurven som satt der og koste seg gjennom tallerkenen med sine lyder. En lyd for hare i munnen, en for tyttbær, en for akevitt. Hun rapte. Midt i de avstemte, fine lydene, rullet en akevittrap opp og durte ut over bordet. Jeg fniste, far fyet på meg, men hun lot seg ikke merke med noe. Ny bit i munnen, ny tone. Hun spiste som om hun danset. Kanskje danset hun alltid. Far var ferdig med å spise. Kniv og gaffel skjødesløst på tallerken med en halv potet og sauserester. Nesten alltid en halv potet igjen. Smilende og trygg.

Var det slik de hadde det den gangen? Stillhet, varme og godhet. Velstand og trygghet. Et glimt inn i en god tid. Mor døde da jeg ble født, av at jeg ble født. Var det dette jeg tok fra dem?

- Skål, sa far. Sveivet litt med glasset.

Hun kippet igjen. De høye kinnbeina lyste i rødt. Akevittonen. Tallerkenen hennes var nesten tom. Litt hare lå det igjen. Hun så fortsatt ned i tallerkenen.

- Hare, sier far. - Haare.

Jeg krympet meg litt.

- Kan du si hare, sa han til henne.

- Hare, sa jeg. - Hørte du far, jeg kan si det. Hare, hare.

- Shh, Odd. – Hun kan nok hvis hun vil.

Han satte en finger under haken hennes og løftet bestemt. Hodet hennes fulgte bevegelsen, men blikket satt i tallerkenen.

- Kan du si Haare, sa han igjen.

Hun bjeffet og rykket til seg haken. Skarpt, høyt, så det skingret i ørene. Så grep hun gaffelen og hugg etter hånden hans. Døren til soverommet slo i, og så var det bare far og jeg igjen. Et tusendels sekund var over, og krystallvasen knuste mot steingulvet.

- Kanskje det ikke var så lurt...

Han hysjet på meg.

- Men hun hører oss ikke, skjønner ikke.

- Men jeg, jeg både hører og skjønner, gutt.

Morgenen etter stod jeg opp mens det enda var mørkt, tok børsa og gikk etter haren. Opp i lia, opp der trærne slutter og steiner store som hus balanserer på tre små og ser ut som rester etter kjempers trivelige tidsfordriv i lyngen. Der sitter de ofte, harene, i et hulrom under tusen tonn balanserende stein, og pusser seg og rister på de lange ørene.

Jeg satte meg på en stein og ventet. Så solen dreie lavt og sakte over himmelen og tørke opp lyngen. Plutselig var det en som skar ut som en pil, jeg kastet opp børsa og plystret høyt. Han bråstoppet og så på meg med de store, mørke øynene.

- Er det nå, spurte han.

- Nei, skralte jeg og senket børsa, - ikke i dag.

Så kastet han på hodet og sprang videre. Skyene oppstod fra ingenting, dekket for solen og jevnet ut terrenget. Jeg la børsa på skulderen og gikk nedover i dalen. Kanskje lettere med kramsfugl som hadde langt mindre øyne.

Jeg gikk til ut på ettermiddagen uten å løsne et skudd. Gikk til jeg skjønte at jeg gikk for ikke å være hjemme, så snudde jeg og tok fatt på den tunge veien opp igjen.

Det ene jordet opp mot gården var bratt, alt var bratt på Buvill. Jeg kom nede fra denne siden med børsa på skulderen. Det er det eneste stedet hvor det er mulig å se gården, jordet og fjellhammeren Nut samtidig.

Jeg hørte musikken til Orfeus og Eurydike i de evige vindkastene. Far gikk i en plogfure etter hesten. Han var rød i ansiktet under hatten. Traktor kunne vi aldri bruke. Klagesang blandet seg med musikken, og jeg så henne på Nut. Stille, balanserende flere hundre meter over steingrunnen, igjen i den slitte ballettkjolen.

Far nærmet seg slutten på plogfuren. Når han nådde enden ville han se i hennes retning. Han sloss med en stein. Måtte stoppe hesten og spa opp en sværing som vinteren hadde løftet opp. Musikken nærmet seg slutten. Han kastet fra seg spaden og fullførte furen. Rykket ploget opp. Hesten snudde dovent og lugget med seg noen gule gresstrå. Far stoppet

opp og tørket svetten. Musikken spilte på de siste tonene. Hun stod med armene over hodet og høyre ben 120 grader opp. *Á la seconde*. Rolig, som en støtte. Laget klagende strupelyder.

Så kikket far opp, og for første gang møttes blikket deres. Det var langt i mellom dem, men de så hverandre rett i øynene. Musikken stoppet. Vinden stilnet et øyeblikk, og jeg kunne ikke lenger høre henne. De grå skyene løste seg opp, og striper av sol tegnet kroppen hennes gjennom kjolen.

- Natalia Saranova giftet seg i Oslo i 1934, sa den russiske bokhandleren på gebrokket engelsk mens pekefingeren fulgte skriften.

Hårene reiste seg i nakken. Det uklare bildet av mor fikk Natalias ansikt. Natalias mørke øyne. Han fortsatte.

- Men hun reiste fra Norge året etter. Kom tilbake til Oslo i 1946 da hun forsvant. Ble aldri funnet igjen. Har du truffet henne?

Han kikket opp på meg, stivnet da han så ansiktet mitt.

- Hun var moren min, svarte jeg og tok boken forsiktig fra ham.

Natalia senket benet sakte og neide. Så tok hun to raske steg mot kanten og hoppet. Høyre ben rett frem, det venstre rett tilbake, en arm opp, den andre frem, blikket mot far. *Grand Jeté in Third Arabesque*. Grasiøs og vakker på himmelhvelvingen.

Der stopper hun alltid, før den lille kroppen begynner å falle mot avgrunnen, før fars stemme spjærer lerretet.

Ketil Melhus